

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 25 Martisioru v. 1877.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Tractarea mintiunei in scóla.

Mintiun'a este negarea seau falsificarea cu intentiune a adeverului.

Nimicu pe lume nu póte jigni bun'a intielegere intre ómeni, cá mintiun'a, de óra ce omului mintiunosu totu cuventulu trebue se i-se crédia de dóue ori, odata: ca nu este adeveratu, adóu'a: ca póte fi adeveratu. Mintiunosulu scie adeverulu, vorbesce inse neadeverulu; pentru aceea díce scriptur'a despre elu: „Dóue animi are si cu dóue animi vorbesce.“ Éca pentru ce omulu de omenia se feresce de a veni in atingere si de a avé de lucru cu ómeni mintiunosi!

Dar ce e caus'a, ca suntu si ómeni de acesti'a in lume? Candu minte cine-va, pentru ca are vre unu folosu din aceea, ni potemu esplicá portarea lui; inse de câte ori nu mintiescu ómenii, fora se aiba vre unu interesu a minti? Dupa parerea nóstra fórté multi mintiescu simplu din — obiceiu. „Ce 'nvetiamu in tineretie, vomu deprinde'n betranetie“, díce unu proverbii, carele se póte aplicá si la mintiuna. Candu ne-amu poté informá despre portarea acestoru ómeni inca decandu amblau la scóla, ne-amu convinge in mare parte, ca sementi'a mintiunei s'a pusu inca aici, ba ca ea a inceputu inca de pe atunci a incoltí si infflori. Pentru aceea invetiatorii se-si tiena de cea mai santa detorintia a sterpi mintiun'a din scóla. In cele urmatórie mi-am propusu a indegetá modulu, cumu se póte resolví acésta problema grea; spre scopulu acest'a voiu raspunde pe rondu la urmatóriele trei intrebari:

- I. Sub ce forma se arata mintiun'a in scóla.?
- II. Care este motivulu mintiunei?
- III. Ce se faca invetiatoriulu spre a sterpi si impiedecá mintiun'a?

I. Formele, sub cari se arata mintiun'a in scóla, suntu fórté varie. Éca ici unu baiatu se jóca sub mésa, cá cu atátu mai siguru se póta decopiá de pe tabliti'a vecinului tem'a, ce avuse a face. Altu baiatu 'lu denuncia, seau dóra 'lu vede chiar invetiatoriulu; elu inse — néga, ba inca plange si jura, ca e nevi-

novatu, si chiama pre altii de marturia, cu tóte ca invetiatoriulu este convinsu de vin'a lui.

Dar éca se si afla unu amicu bunu, gata a confirmá escusarile scolariului mintiunosu, desí elu dóra siede intr'o banca, de unde nici nu a potutu vedé, ce a facutu amiculu seu.

Seau s'a intemplatu in scóla o dauna: s'a spartu o feréstra, seau lipsesce pocalulu de beutu apa, seau parietii suntu mangiti ori sgariati. Invetiatoriulu intréba, ca cine a facutu acést'a? Nici unu respunsu! In totu casulu vinovatulu este unulu din scolari, si multi din camaradii sei sciu de fapta; ei inse tacu seau adeca — mintiescu. Invetiatoriulu póte ca inca gácesce, cine a comisu fapt'a, si privesce cu gravitate la copilulu culpabilu; acest'a inse siede liniscitu in scaunu, nu rosiesce, nu-si pléca ochii la pamentu. Vai de scóla cu atari scolari!

Seau unu scolariu nu si-a facutu pensulu. Invetiatoriulu intréba de causa. Copilulu raspunde: „Nu am sciutu de tema, am uitatu cu totulu de ea.“ Oh, de câte ori escusele acestea suntu mintiuni, sub cari se ascunde lenea si inderetnici'a scolariloru!

Unu scolariu se plange, ca i-a peritu o carte, o péna seau altu lucru de scóla. Invetiatoriulu stá inca la indoiéla, déca casulu este a se considerá de unu furtu seau numai de o indosire petulanta, candu éca se scóla unu scolariu si spune, ca cutarui ori cutarui copilulu inca i-a peritu odata unu lucru; atunci i l'a fostu furatu cutare camaradu. Invetiatoriulu, nebanuindu nimica, incepe a cercetá in directiunea indegetata, in scurtu inse se convinge, ca a apucatu pe o cale gre-síta, drumulu i-s'a infundatu, rezultatulu — nula. Cine scie unde esiá lucrulu, de cumu-va invetiatoriulu incepea cu investigatiunea chiar dela scolariulu denun-ciantu?

Eu credu, ca de cele mai multe ori faptuitoriulu este chiar denunciántulu. Seau dóra ve indoiti, ca s'ar poté aflá atát'a reutate rafinata la copii de scóla?

Dorere, v'asi poté comunicá mai multe esemple.

Dar mai este o forma, cu multu mai fina, inse totu atátu de detestabila, sub care se arata mintiun'a

in scóla: maiestri'a de a se preface. Éca aici unu scolariu, carele in presentia invetiatorului totu de-a-un'a este fôrte amabilu, i cetesce ori ce dorintia din ochi, nici unu lucru nu-i este prea mare, prea greu si se arata fôrte indignatu, candu unu scolariu supera pre invetiatoriu. Câte odata, intre ôre, se întôrce catra atari scolari si-i mostra si infrunta — in presentia invetiatorului si asia de tare, cá se audia acest'a. Se nu merite ôre unu atare scolariu iubirea nóstra? Ba dá, — candu nu ar fi totulu prefacere.

Dar se observamu pre acestu copilu, candu elu e siguru, ca invetiatoriu nu-lu vede. Copilu mai desmatiatu si mai nerusínatu nu este. Vai de elu si de scóla, de cumu-va acestu sierpe acunsu sub rose remane nedescoperitu, de cumu-va invetiatoriu nu banuiesce fructele inveninate de sub cój'a lucia!

II. Mediculu, voindu se cunósca si se vindece unu morbu, trebue se se informeze mai antâiu cu de-ameruntulu despre caus'a acestuia. Asia are se procéda si invetiatoriu, carele voiesce a sterpi mintiun'a din scól'a sa: se cerceteze caus'a mintiunei. Pentru ce scolariu, carele a decopiatu elaboratulu altuia, si-a negatu fapt'a necuviintiós'a? Pentru ce scolariu, carele a mangitu parietii, a tacutu, candu invetiatoriu a întrebatu dupa faptuitoriu? Pentru ce scolariu lenesiu s'a escusatu cu fras'a: „Nu am sciutu de tema“? Fora indoiéla de fric'a pedepsei. Lucrulu nu ne va surprinde, de óra ce omulu naturalu, fora cultura intelectuala si morala, nu póte lucrá altmintrea; elu fuge de pedépsa, cumu fuge — din instinctu — si vit'a. Copilulu inca fuge — la mintiuna.

Dar ôre scolariu, carele a voitu se scape pre conscolariulu seu din nevoía, mintítu-a si elu de fric'a pedepsei? Nu, cáci elu nu avea a se asteptá la pedépsa. Elu mintí numai, cá se ajute amicului seu, dupa cumu audíse pre tatalu seu de multe ori dicundu, ca amicii se nu-se parasésca in díle de necasu, ci se se ajutore; — scopulu santiesce midilócele. Nefericite baiate, care primesci in cas'a parintiésca atari exemple! Nefericiti parinti, cari aruncati in anim'a filoru vostri piétr'a scandelei! Dorere, suntu multe case si familie, in cari exemplele rele ale parintíloru strica moravurile bune ale copiiloru. Lucrá-va copilulu altmintrea, candu scie, ca tatalu seu, punendu vin'a pre altulu nevinovatu, a scapatu de pedépsa?

De multe ori educatiunea din casa comite si mai mari crime. Unu copilu a furatu ceva; parinti sei aru trebú se întôrca daun'a, candu s'ar descoperi furtulu. Copilulu fuge plangându la mama-sa si-i spune totu. Ea, cá se nu fia silita a întôrce daun'a, invétia pre copilu directu a pune vin'a pre altulu. Mai bine ar fi tîe, se-ti legi o piétr'a de móra de grumazi si se te inneci in fundulu marei! —

Dar am mai vedítu mintiun'a aratandu-se si in alta forma, in form'a prefacerei. Care e aici caus'a interna? Pentru ce in façi'a invetiatorului copilulu se arata altfelu de cumu este? Aici pasiesce la midilocu

egoismulu, vanitatea. Copilulu vré se tréca in ochii invetiatorului de „favoritu“, pre candu in fapta i lip-sesce puterea de a fi ce doresce. Elu e diligentu si ascultatoriu numai, cá se capete unu testimoniú bunu, se fia laudatu de invetiatoriu si parinti. Sermana diligintia si ascultare din atari motive!

Se recapitulamu acumu inca odata causele mintiunei. Ele suntu: fric'a de pedépsa, esemplulu reu, egoismulu.

(Va urmá.)

Proiecte de reforme scolare.

(Fine.)

Precumu amu vedítu, d-lu Madzsar imputa regimului actualu — si inca in primulú locu — ca elu nineresce seau desmérda confesiunile si nationalitatíle din patria; si fiindu ca d-sa nu face in privinti'a acést'a nici o exceptiune, trebue se presupunemu, ca acésta frasa a sa se referesce si la noi Romanii, ceea ce ar insemná, ca — **regimulu magiaru nineresce natiunea romana si confesiunile ei.**

Se póte se fia in patri'a nóstra si confesiuni si nationalitati de acelea, cari se se bucare de o tractare nineritória din partea regimului; d-lu Madzsar este unu barbatu inteligentu si seriosu, despre carele nu-se póte crede, ca ar fi emisú o imputare atátu de grea, fora a o fi esaminatu mai ántâiu cu tóta scrupulositatea. Asupra acestúi punctu deci nu voiu disputá cu d-lu Madzsar, nici nu me sêmtíu nici chiamatu nici aplicatu a me face avocatulu altor'a; nu potu inse trece cu vederea fras'a sa, intru cátu ea se referesce la popóru romanu din Ungari'a, si o potu trece cu atátu mai puçinu, cu cátu sciu din esperintia, cátu de semtítoriu este regimulu magiaru façi'a de denunciatíunile, ce se facu in pres'a magiara asupra popóraloru nemagiare in genere, asupra popóru nostru in specia.

Adeverulu cere a constatá, cá Romanii din Ungari'a, mai virtosu de 10 ani incóce, departe de a fi „nineriti“ de guvernulu magiaru, ei se vedu din contra fôrte nedreptatíti, cá se nu dícu chiar asupriti ori apesati.

Voiu probá acést'a, fiindu ca me provóca d-lu Madzsar.

Suntemu trei milióne de Romani, prin urmare facemu a cincea parte a poporatiunei din statu; implenimu cu loialitate tóte detorintiele de cetatieni credintiosi; respundemu cu punctualitate darea de sange, precumu si impositele, ce ni-se ceru anu de anu. Intrebu acumu: esista o singura scóla romana, fia elementaria, primaria, secundaria, superióra seau de alta categoria, carea se fia infintiata, sustienuta seau inca subventiunata de regimulu magiaru? Io asia sciu, ca — nici un'a; de smintescu, binevoíti, domniloru redactori, a me corege. Adeveratu ca, paremi-se la anulu 1871, secretariulu de statu din ministeriulu de culte si instructiune publica Tanárky cu ocasiunea desbateri-

loru asupra budgetului la interpelarea unui Romanu declarase in numele ministrului Eötvös, ca preparandi'a de statu din Dev'a este romanésca seau incai paritetica; *) dupa cumu am cetitu inse in numerulu 29 alu „Scólei Romane“ din anulu trecut, astadi nu mai póte fi vorb'a de unu cursu pedagogicu romanescu la preparandi'a de statu din Dev'a. Astfelu din 20 de preparandie de statu, cari s'au infiintiatu in virtutea legei scolastice din anulu 1868, nici un'a nu este romanésca, desi dupa numerulu nostru ni-aru compete celu puçinu patru. Avemu norocu cu preparandiele confesiunale, de pre la episcopiele nóstre; altmintrea ni-s'ar poté prea usioru intemplá se audímu pre invetiatorii romani esiti din preparandiele magiare intrebandu pre scolari in scóla „pe unghia,“ bunaóra cumu avui nefericirea a audí pre unulu intrebandu „pe nemtia: Ce este unu „satz“? si formandu la gramatic'a romana cuvinte compuse, d. e. „mana-maiestru“ dupa neantiesculu — Handwerker. Lucru firescu: in preparandie straine preparandulu romanu nu va invetiá terminologia romana. —

Am trecut nu de multu prin Prag'a si am vedíutu langa unu gimnasiu c. r. germanu unu gimnasiu c. r. celícu, langa o scóla reala c. r. germana o scóla reala c. r. celica, langa o preparandia c. r. germana o preparandia c. r. celica, langa o scóla primara c. r. germana o scóla primara c. r. celica, etc. Asia e si in celelalte provincie din Cislaitania, unde nationalitatile suntu mestecate (a se vedé „Scóla Romana“ Nr. 10 din anulu acest'a, pag. 80!) Si cu tóte acestea Cehii nu suntu indestuliti. Ce se dicemu inse noi, cari nu avemu nimic'a, absolutu nimic'a? Romanulu din Ungari'a, déca i place a avé scóle nationale — pardonu! romanesce, cáci folosirea terminului „nationalu“ ni este interdusa prin lege — trebuie se-si bage man'a inca odata in buzunariulu desecatu si se scótia, de i-a mai remasu ceva de esecutori.

Candu ceremu ajutoriu dela statu pentru institutiele nóstre de cultura, ni-se dice se mergemu la — Bucuresci, ér déca Bucurescii se indura de seraci'a nóstra, buna óra cumu s'au induratu de gimnasiulu din Brasiovu, suntemu opriti a primí ajutoriulu sub pedépsa de a ni-se inchide institutululu cutare.

Mai multu. Comunitati romanesce, vrendu a asigurá esistinti'a scóleloru proprie, au introdusu spesele respective in budgetulu comunalu, la care statulu nu contribue nici unu cruceriu; autoritatile politice inse, firesce magiare, au stersu éراسi positiunile acestea.

De ceremu dela pretoru seau „szolgabiro“ se adstringa pre parintii neglígenti a-si tramite fíi la scóla, „Mari'a Sa“ declara sateniloru in gur'a mare, ca

*) Fericitul Eötvös, desi magiaru din talpi pana in crescutu, ér totusi cu mai multa consideratiune faci'a de Romani. Asia d. e. ni-se spune din o parte demna de tóta credinti'a, ca la intrebarea ce i-se facuse din Dev'a in privintia cursului romanu, respunse in cale telegrafica: „Voiu, cá cursulu pedagogicu romanu se sustée sub tóte impregiurările.“ R. S. R.

pana nu se-va invetiá in scóla unghuresce, nu va sili pre nime a cercetá aceea scóla (a se vedé Transilvani'a, Nr. 7 : 1875).

Manualele didactice ni-se interdicu de unu capetu. S'a opritu d. e. „Cartea de cetire“ de Z. Boiu, pentru ca intre altele vorbesce de invingerea, ce principele romanu Mihaiu eroulu a reportatu la Sielimberu asupra principelui magiaru Batori, cu tóte ca invingerea este faptu istoricu; s'a opritu „Abedariulu“ de Petri, pentru ca coordinase unele numiri geografice cu scopu de a deprinde la ele scrierea si cetirea literiloru capitale; s'a opritu manualele istorice de Rusu si Moldovanu, pentru ca suntu — romanesce; s'a opritu — auditi numai! — „Lepturariulu“ de Pumnulu, acelu lepturariu, carele a fostu aprobatu de ministeriulu nemtiescu din Vien'a si publicatu in c. r. editura de carti scolare.

Éca deci regimulu nemtiescu din Vien'a mai to'lerantu faci'a de Romani decátu regimulu magiaru din Budapest'a!

Esemples de aceste avemu inse mai multe. Ministeriulu de instructiune din Vien'a a tramisu in cursu de 10 ani 12 tineri romani cu stipendie de statu la institutiele pedagogice din Vien'a si Prag'a, pentru cá apoi se-i póta aplicá de invetiatorii la institutiele romanesce, ce-si propusese a infiintiá; ministeriulu magiaru a tramisu de 10 ani incóce, pre cátu scimu, numai doi. Ministeriulu din Vien'a a infiintiatu la anulu 1858 preparandi'a curatu romana din Naseudu, carea trebui se incete la anulu 1869 sub ministeriulu din Budapest'a. Senatululu imperialulu din Vien'a introdusese in budgetulu statului subventiuni dela 2—4000 fl. pentru preparandi'a romana din Naseudu, pentru gimnasiele romane din Naseudu si Brasiovu etc. — fora nici o conditiune restringatória; diet'a din Budapest'a votase si ea la inceputu o subventiune pentru gimnasiulu din Brasiovu, inse sub conditiuni, pre cari eforti'a gimnasiala nu le poté acceptá. Amploiatii straini, proleceriti „husarii lui Bach,“ au infiintiatu o multíme de scóle romanesce, li-au asigurat esistinti'a prin instrumente fundatiunale si le-au indesuitu de fii de ai tieraniloru; astadi aceste scóle servescu in multe locuri de — birturi.

In tempulu din urma a avutu locu o reforma in institutiunea inspectoriloru regesci de scóle. Fericitul Eötvös denunise la anulu 1870—1 si dintre Romani vre-o 8 inspectori de scóla; din acestia au mai remasu — pare-mi-se — numai doi, cari inca fura aruncati pe pusteles Ungariei, unde nu voru avé de a face cu sufletu de Romanu, ér in schimbu pentru ei ni-s'au tramisu din Ungari'a altii straini de datinele si vederile nóstre.

Asi mai poté insirá la fapte de acestea; asi poté d. e. aratá, cumu o scóla romana se delogéza din propriulu seu edificiu spre a se instalá in loculu ei o scóla magiara; dar me oprescu de astadata aici.

Intrebu acumu éراسi si mai pe urma: aceste fapte, cari nu-se potu negá, pentru ca au trecut deja in do-

meniulu istoriei, suntu ele proba, ca regimulu magiaru desmérda pre Romani? Io credu, ca ele dovedescu chiaru contrariulu; càci a desmérdá pre cine-va insemnéza: a-i ceti tóte dorintiele din ochi, a le preveni pana a nu-se esprimá, a-i dá mai multu decâtu altor'a, mai multu chiar decâtu insusi cere seau astépta, scurtu: a desmérdá insemnéza a iubi preste mesura. Sórtea nóstra a fostu alt'a. —

Cu tóte aceste noi nu lamentamu, nu cersímu.

N'amu potutu inse tacé fația de imputarea d-lui Madzsar, care díce, ca **ni-se dá prea multu**, candu in fapta **nu ni-se dá nimicu**.

Surdulu.

Pana unde se estinde responsabilitatea in- invetiatoriului?

Esperienti'a ni dovedesce destulu de lamuritu, ca uneori invetiatoriulu celu mai zelosu, mai energicu si mai cualificatu nu póte produce mai nici unu progresu cu unii din scolarii sei. Si ce facu parintii in astfelu de casuri? Tragu pre bietulu invetiatoriu la respundere, cá si cumu elu ar fi uniculu factoru alu educatiunei bune si ingrigite, cá cumu acést'a n'ar depinde si dela alte impregiurari.

De aici usioru se póte vedé, ca este unu lucru de o importantia mare a stabili, pana unde se estinde responsabilitatea invetiatoriului?

Abstractiune facundu aici dela invetiatoriu, educatiunea — buna ori rea — mai depinde:

I. dela calitátile spirituale ale scolariloru;

II. dela spontaneitatea seau activitatea propria a acestor'a;

III. dela impregiurari externe.

Se ne ocupámu mai de aprópe cu aceste conditiuni ale educatiunei!

I. Calitátile spirituale ale scolariloru. Scimu cu totii, cá ómenii nu suntu dotati dela creatoriu cu calitáti egale; unulu a primitu mai multu, altulu mai puçinu; unulu e dotatu cu minte agera, altulu cu geniulu artei etc. Educatiunea inse numai aceea póte desvóltá seau corumpe (prin procedura gresíta), ce se afla deja plantatu in copilu; unde nu este sementia, acolo nu resare, nu infloresce nimic'a, prin urmare nu se potu asteptá nici fructe. Ce e dreptu, plantele crescu si se desvóltá frumosu, avendu tempu favorabilu si tractare buna; din contra lipsindu-le conditiunile naturale, ele se vestediescu si se topescu, cá cumu n'aru mai fi fostu; dar intrebamu: ce póte gradinariulu, déca vr'o planta se usuca de sine seau dóra nici ca resare din caus'a nepotintiei proprie? Chiar asia nici educatoriulu — ori cátu de escelentu ar fi elu — nu póte progresá cu toti scolarii sei intr'o mesura; marginele suntu satorite, preste cari omulu moritoriu nu póte trece. Observamu pentru adóu'a óra, ca avemu in vedere numai pre educatoriulu seau invetiatoriulu, carele-si precepe si implinesce cu tóta santieni'a chiamarea sa pe cátu de frumósa, pe atát'a si de grea.

Dorere inse, ca acést'a sublima chiamare pre multi invetiatori nu i-a petrunsu pana la anima; la multi ea s'a stinsu éراسi, nadusíta de maracini egoismului. Cu deosebire astadi, in seclulu materialismului, se semte fórté multu lips'a acestei chiamari sublime. Multi asuda in lupta pentru combaterea si respirea intunerecului, multi inse dormu somnulu lenevirei. Se nascu pentru o viétia desiérta, traescu cá se esiste, fora scopu, fora activitate, langediendu si morindu in fine cá vai de ei.

Cáti invetiatori pórtá numai numele de invetiatoriu, — umbr'a vana a marei loru misiuni! Cáti invetiatori 'si acoperu neabilitatea propria imputandu scolariloru loru calitati nesuficiente! Acesti'a apoi suntu pururea responsabili pentru decadinti'a scolariloru, intrelasandu a cultivá si desvóltá facultatile si calitatile loru prin o educatiune buna si ingrigita, carea nu permite se resara in anim'a copilului spini si maracini, nu lasa se se incuibe invidi'a si reutatea, ce producu stricatiune si rodu cá viermele la anim'a plapanda. Acesti invetiatori, da, suntu caus'a decadintiei si nefericirii copiiloru, pentru care voru avé odinióra a respunde inaintea creatoriului!

II. Spontaneitatea scolariloru. Suntu inca si acuma pedagogi, cari afirma, cá sufletulu baiatului ar fi ceva materia, din carea se póte cioplí ce ne place, de unde ar urmá, ca educatiunea este omnipotentá. Candu parerea acést'a ar fi basata pe adeveru, atunci ne-amu mandri, ca posedámu putere creatória, càci secerámu unde nime nu a semenatu; atunci libertatea vóiei, virtutea si moralitatea aru fi numai umbra si visu. Esperienti'a de tóte dílele ni dovedesce inse, cá invetiatoriulu 'si póte esprime ideile, vointiele si sentiemintele sale, dar cá rezultatulu — bunu au reu — alu educatiunei mai depinde inca si dela vointi'a copiiloru. Nu incape indoiéla, cá educatiunea multu póte face; de aici inse nu urméza, cá ea se fia omnipotentá, si nici nu este, depindendu in mare parte de la spontaneitatea scolariloru.

„Dar nici nu dorimu noi, cá educatiunea se faca progrese straordinarie, càci ast'a s'ar poté intemplá numai nimicindu voi'a libera a scolariloru; acést'a insusire a sufletului inse, carea cuprinde in sine tipulu Dumnedieirei, nu amu sacrificá-o pentru nici unu progresu, fia cátu de stralucitu.“ *) Cá invetiatoriu, eu potu desteptá facultatile spirituale ale scolariloru, i potu instruí, li potu dá ajutoriu; dar nu-i potu adstringe, cá se voiésca ceea ce pretindu eu, — ast'a depinde dela liber'a loru vóia.

„A sili pre omu, cá se cugete si se sèmtiésca cá si mine,“ díce Lavater, „este cá si candu amu voi a dá cu fórti'a vulturelui tardietatea tiestósei, ér acestei'a iutiél'a vulturelui.“

Ce privesce acésta conditiune, invetiatoriulu nu

*) Palmer, Encyklopædie des ges. Erz. und Unt. von K. Schmid.

mai intru atât'a pôte fi responsabilu, încâtu are sant'a detorintia, de a delaturá tôte conditiunile stricatióse spontaneitatii scolariilor, si a-i animá cu cuventulu si cu esemplulu la lucru seriosu. Implinindu-si cu santienia acésta detorintia, chiar si déca progresulu nu e dupa asteptare, responsabilitatea nu-lu mai privesce pre densulu.

III. Impregiurarile esterne. Numai atunci invetiatoriulu ar fi responsabilu in mesura mai mare, candu societatea intru tôte aru fi organisata cu respectu la scopulu si principiile educatiunei; acést'a inse este numai o dorintia pia, in realitate esista o multíme de impregiurari, cari impiedeca realisarea sublimului scopu alu educatiunei. Ne tienendu séma de aceste impregiurari, cumu in adeveru se intempla adeseori, atunci usioru vomu computá invetiatoriului lucruri, cari nu cadu in sarcin'a sa.

Este sciutu, ca copilulu nu stá numai sub influinti'a educatória a invetiatoriului, ci vine in atingere si cu alti ómeni, dela cari inca primesce impresiuni, prin urmare scól'a, fia ea ori câtu de bine organisata, nu pôte garantá bun'a educatiune, de órace viéti'a cu influintiele si referintiele ei multifarie, inca este unu factoru principalu alu educatiunei, langa care se mai adauge societatea plina de agitaciuni si pasiuni de totu felulu, printre cari numai unu conducatoriu dibaciu pôte scapá fora naufragiu, nici unulu inse fora vatemari mai mici! Câte lucruri regretabile si condamnable nu atragu atentiunea copiiloru! Éca, ce conduse pre Rousseau a subtrage pre „Emilu“ de sub influintiele corumpatórie ale societatii!

Si ce se dicemu inca despre educatiunea casnica, familiara?! In cele mai multe casuri trebue se esclamámu cu Pestalozzi: „Traiescu intr'o lume, incungiu-ratu de indiviidi, încâtu inzadaru cautu pre tat'a seau pre mam'a.“ Déca unde-va, apoi de siguru in cele ce se tienu de chiamarea unei mame nu pôte fi totu un'a, óre mam'a ori doic'a imbraca prunculu? dela mama ori dela o straina primesce prunculu primele invetiaturi si admonitiuni? pe braçiele mamei adórme copilulu, seau la povestile inveninate ale unei servitórie corupte? In adeveru nimicu nu pôte suplini educatiunea din familia, si déca ea este gresita, inzadaru pretindemu dela invetiatori progrese insemnate.

Din contra pre langa o educatiune buna si ingri-gita din partea parintiloru, cá educatori naturali ai fiiloru lor, potemu asteptá o generatiune mai perfecta. Atunci nu s'aru face insii parintii caus'a caderei si a nefericirei copiiloru lor; aru fi mai crutiatori cu laudele pe façia, nu aru iertá tôte pecatele copiiloru, nu i-aru nineri preste mesura, nu i-aru deprinde la mintiuni si apucaturi sírete, nu i-ar pedepsi fora nici o ratiune. Dar nu voiu continuá mai departe, crediendu cà am disu destule pentru a aratá, cà rezultatulu bunu seau reu alu educatiunei depinde in mare parte si dela impregiurarile esterne, pentru cari invetiatoriulu nu pôte fi responsabilu.

Se fimu inse bine intielesi. Pentruca participa si altii la responsabilitatea educatiunei, nu urméza, cá invetiatorii se fia cu mai puçina rigorositate façia de detorintiele lor. Amu observatu inca dela inceputu, ca scriemu pentru invetiatorii, cari se afla intru tôte la inaltímea chiamarei lor. Tocmai pentru ca educatiunea tinerimei nu depinde numai dela noi invetiatorii, suntemu detori a ne încordá cu atátu mai multu pentru a paralisá influintiele daunóse ale altor'a.

Asia se fia!

Lazaru Petroviciu,
ascultatoriu de filosofía.

Despre gustulu de cetire la Romani.

(Operatu pentru o conferintia invetiatorésca.)

(Urmare.)

I.

„Stilulu este omulu“ díce Buffon; asia s'ar poté díce: „Limb'a este poporulu.“

Materialulu unei limbe fora indoiéla suntu vocabulele dinsei; dar marirea si fórti'a edificíului limbei se vedu numai din artea, cu carea este acést'a construitu pre bas'a sa; éra bas'a este spiritulu poporului insusi, carele au creatu-o, carele o conservéza cá pre unu atelieru pretiosu alu cugeteloru, sentiuriloru, vointieloru, a fapteloru si aspiratiuniloru sale.

Nu este aci loculu, cá se facu istoriculu limbei nóstre literarie; dar si poterile mele suntu prea debile pentru acestu scopu; inse déca numai puçinelu cugétamu asupra originei sale, asupra impregiurariloru, intre cari s'a nascutu si s'a desvoltatu, asupra parintiloru si crescatoriloru ei, si apoi privimu la dins'a si la poporu, indata vedemu velulu cadiendu si misterulu in tóta golatatea sa.

Ce ajunge limb'a fora poporu, nu afli de lipsa se Vi spunu prin alte cuvinte mai chiare; priviti numai la limb'a literaria a Romaniloru vechi, la asia numit'a latina, priviti limb'a literaria a Greciloru vechi, limb'a slavona, sanscrita etc.!

Spirite mari si cu adeverata iubire catra poporu, catra natiunea sa, voindu a-i aduce servitie, voindu a o inaltíá, i-au scrisu in limb'a propria cele ce credeau, ca-i voru fi delipsa; dara au scrisu sub influinti'a si preocupatiunea scólei, din carea au esitu, si aceea scóla a fostu straina, si spiritulu ei a fostu spiritulu aceluí poporu cu limba straina; au scrisu in limb'a mamei sale fora se mai cugete, ca trebue se scie si se cunosca din trins'a mai multu de câtu ce a invetiatu pana la alu 10-lea anu alu etatii sale, dela mama si dela 3—4 copii, cu cari s'a jocat.

Priviti limb'a cartiloru bisericesci! Abstragându de la vocabule, — ce sintacsa, ce stilu miserabile!

Aceste carti s'au tradusu sub influinti'a limbei si hierarhiei slave si a spiritului grecescu.

Si aceste carti cu a loru limba in celu mai sacru locu, in templulu lui D-dieu, suna la urechi'a Romanului inca si acuma in alu patrulea patrariu alu seclului

alu XIX, fora că se fia indreptata si curatita spre a fi priceputa cumu se cade de poporu.

Dar en dati o carte de aceste noue saténului car-turariu, elu o deschide, se trudesce se citésca, dar in scurtu o inchide éراسi si o pune de o parte, obser-venu cu mahnire, ca nu pricepe vorbele „pre mare.“

Cumu se si pricépa? Cartile nóstre cele noue suntu pline de vorbe latinesci, frantiozesci, italianesci, spaniolesci, anglezesci, ba si nemtiesci, cu frase lungi, si încalcite dupa syntax'a, spiritulu si logic'a lui Fichte.

Ele suntu scrise de barbati ai progresului; dar cari au studiatu si au crescutu in scóle germane, fran-cese, italiene etc., cari au si scrisu in spiritulu si sub influinti'a limbei, in carea si-au primitu scientiele si educatiunea.

Ce e strainu inse nu se lipesce de sufletulu popo-ului, a spu su elu insusi prin poetii sei.

Vedi bine, ca autorii lamentéza, cumu ca limb'a romana este seraca si trebue cultivata; in fapta inse stá lucrulu intorsu, ei nu sciú limb'a, si mai bine aru face se o invetie, cultivandu scientiele si cultivandu-se pre sine in limb'a, in adeverat'a limba a poporului, a natiunei sale.

Se o invetie, se o studieze! Dar de unde? — Din carti? Din ce carti? Dóra din dictionariile aca-demiei scientifice din Bucuresci? Dómne feresce! Aceste dictionarie s'au facutu cá si tóte cele lalte carti roma-nesci, éراسi din carti.

Limb'a trebue culésa si studiata din poporu, pre-cumu d. e. incepuse d. Simeonu Manguica cu culege-rea numeloru botanice, — si nunumai de pre unu te-ritoriu, ei de pre tóta suprafaci'a locuita de Romani, din gur'a intregi romanini, si legile ei stabilite dupa cumu se uséza de Romani, éra nu dupa modelulu deja esistandu la alte limbe.

Firesce, ca acésta labóre este mare si dificila, inse ea trebue facuta. Limb'a poporului trebue pusa odata pre chartia, déca voimu, cá poporulu romanu se aiba limba literaria; cáci acést'a de acuma nu este limb'a poporului, ei este limb'a numai a unei clase din po-poru, a asia numitei intielegintie, carea si dins'a cu tempu mai póte remané, cá latin'a, grec'a etc. nu-mai o relicuia.

Nu din caus'a indiferentismului dara nu citesce poporulu, nici din cauza, ca n'ar iubi cartea; ci din cauza, ca nu pricepe limb'a, in carea se scriu cartile.

* * *

Aide acuma se vedemu, de ce nu vrea se citésca inteliginti'a nóstra romanescé; cáci ea dóra va fi pricependu limb'a cartiloru romanesci, de óra ce ea nici nu mai vorbesce limb'a materna decátu „pre mare“.

De vomu cautá prin bibliotecele fiacarui inteli-gentu romanu, vomu aflá, dorere, cumu cá numerulu volumeloru straine voru intrece dóra indoitu si in-treitu pre alu celoru romane.

Ne intrebamu: pentru ce acést'a?

Dar pentru ce intr'o casina romanésca diuarele straine suntu mai multe la numeru decátu cele romane?

Suntu case, in cari se tienu díuarie mari straine, pre candu celoru romane nici de nume nu le sciú.

Aici caus'a jace in valórea limbei nóstre, in va-lórea poporului nostru. Vedeti, cá limb'a este poporulu! Cei mai avuti si cu putere din fiii sei, vedindu-si inte-resele mai asigurate pastrandu legatura cu strainii, se impreuna cu ei pre terenulu economicu, politicu etc., i considera mai multu decátu pre conationalii sei, incepu a cultivá datinele si limb'a loru, si mereu apoi trecu cu totul la dinsii. N'am lipsa se Vi aducu exemple; le sciiti prea bine, cáci la poporulu nostru astfeliu de exemple suntu, dorere, fórte multe — si vechi si noue.
(Va urmá).

Cursu de fisica pentru scólele elementarie.

(Urmare.)

S. Adhesiunea corpuriloru.

1. Éca tragu usioru cu cret'a preste tabla si cu cerus'a preste chartia. In ambe casurile au remasu urme, s'au produsu linie. Din ce feliu de materia s'a produsu fiacare linia? (Lini'a de pe tabla din atome de creta, lini'a de pe chártia din atome de cerusa seau mai bine — de grafitu.) Atomele de creta s'au lipitu (s'au prinsu, s'au legatu) de tabla, atomele de grafitu s'au lipitu de chártia. Acésta lipire, cá ori ce fe-nomenu din natura, trebue se aiba o cauza, carea éراسi nu póte fi decátu o putere atragatória seau a-tractiva.

Poterea atractiva, carea face, cá dóue corpuri **diferite**, venindu in atingere, se se lipésca de olalta, se numesce **adhesiune** (seau adesiune; de aici a adherá seau aderá = a se lipí, terminu, ce se ié si in sensu impropriu seau figuralu, d. e. a aderá la opiniunea cuiva, = a tiené la ca.)

Adhesiunea se nu-se confunde cu cohesiunea, ca-rea inca este putere atractiva, inse numai intre atomele unuia si aceluia-si corpu

2. Privindu adhesiunea sub reportulu agregatiu-nei, observamu urmatóriele fenomene:

a) Corpuri **solide** adheréza la olalta.

Taiandu cu unu instrumentu curatu si bine ascu-titu o bucata de gumi elasticum seau de plumbu in dóue, punendu apoi partile taiate éراسi la olalta si a-pesandu-le bine, ele se voru tiené tarisioru de olalta, fiindu ca in urm'a apesarei se atingu in multe puncte. Cu cátu punctele de atingere suntu mai numeróse, cu atátu adhesiunea este mai mare, si din contra. Pentru aceéa punendu la olalta table de sticla seau de metalu, cari suntu bine poleite si drepte, ele se lipescú asia de tare de olalta, încátu de multe ori nu-se potú despartí fora a le sparge seau indoi. — Totu din caus'a adhesiunei: lutulu seau pamentulu se léga de instrumentele economice, precumu

de sapa, de grapa, de plugu etc; funinginea se prinde de hornóie etc.; pulberea se pune pe parieti, pe vestiminte, pe ferestri etc. In casulu din urma adhesiunea e mai mare decâtu greutatea pulberii; altmintrea pulberea nu s'ar pune pe obiecte, ci ar cadé la pamentu.

Aplicari practice a adhesiunei intre corpuri solide suntu: scrierea si desemnarea cu cerus'a si cu creta; nadirea a dóue bucati de fieru, rosindu-le mai ántáiu in focu si batendu-le apoi cu ciocanulu, numai pentru cá partile se se atinga mai bine si in mai multe puncte; lipirea unei table seuu place subtiri de argintu de o placa mai grósa de arama, singuru numai calcandu-o cu unu cilindru greu, etc. —

b) Corpuri **solide** si corpuri **fluide** adhéza la olalta. Bagandu o bucata de chárta seuu de alta materia in apa, in vinu, in oleiu etc., se va udá, adeca va trage la sine atome din fluidulu respectivu. Tóta udarea este unu efectu alu adhesiunei.

De aici se explica, pentru ce intr'unu pocalu ap'a stá mai susu la margini, decatu in midilocu: parietii tragu apa in susu. Si mai bine se vede acést'a, udandu o cerusa, bagandu-o apoi intr'unu pocalu cu apa si tienendu-o la midilocu verticalu: ap'a se urca pre langa cerusa in susu, formandu aici unu cucuiu.

Aplicari practice: scrierea cu tinta, depingerea cu colori, ori ce colorire ori vapsire, varuirea, argintirea si aurirea, etc.

Chiar si dóue obiecte solide se lipescu mai bine de olalta, luandu intr'ajutoriu unu corpu fluidu. Asia d. e. dóue scandurele (taiate dintr'unu linealu) udandu-le pe o latare si punendu-le la olalta cu latarele cele ude, se voru tiené binisioru de olalta. Caus'a e, ca prin midilocirea corpului fluidu scandurelele se atingu in mai multe puncte. Pe acestu faptu se baséza: cleirea, lipirea cu ciru ori cu cera rosia, cladirea cu tincu seuu cementu etc. Se alegu de comunu fluididati, cari dupa aplicare se invirtosieza; in stare fluida ele atingu corpurile in mai multe puncte, ér atingerea odata dobendita, ea remane si dupa ce fluiditatea a trecut in stare solida.

c) Corpuri **fluide** adhéza la olalta. Asia d. e. apropiandu cu unu bátiu seuu cu virfurile a dóue degete doi picuri de olalta, ei se voru impreuná si voru formá unu singuru picuru.

Totu asia e si cu corpurile gazóse.

3. Amu vedintu mai înainte, ca din caus'a adhesiunei corpurile bagate in apa ori in alte fluiditati se uda. Dar corpurile nu totu de-a-un'a prindu fluiditatea, in carea se baga. Éca aici o bucata de chárta unsurósa (unsa anume cu oleu, cu seu ori cu stearinu). Bagandu-o in apa si scotiendu-o éراسi, vomu observá, ca ap'a nu-s'a legatu de ea. Picurandu acuma apa pe dens'a, ap'a nu-se latiesce, cumu se latiesea pe chárta curata, ci forméza picuri. Caus'a e, ca adhesi-

unea intre apa si unsóre este mai mica, decâtu cohesiunea apei. Totu asia de neinsemnata este adhesiunea intre apa si pulbere, intre argintu viu si sticla; pentru aceea versandu apa in pulbere, ea éراسi nu-se latiesce, ci forméza picuri, ér bagandu o tieve de sticla in argintu viu, acést'a nu-se va legá de ea, precumu nu-se léga nici de degetele nóstre.

De aici se explica, pentru ce d. e. unu pocalu uscatu se póte implé cu virfu; indata ce vomu udá inse gardin'a la unu locu, fluiditatea se va scurge pe acolo pana la nivelu, dar numai pe acolo, din cauza, ca in partea uda adhesiunea este mai mare, decâtu in partile uscate.

4. Bagandu in vinu rosii seuu in tinta rosia vre-o câte-va linguri de carbuni de ósa, scuturandu apoi vinulu seuu tint'a bine si in fine trecându-le printr'o stracuratória, colórea rosia s'a pierdutu, — fiacare fluiditate va fi limpede cá ap'a. De siguru numai carbunii au absorbitu colórea. — Ap'a statuta si puturósa, scuturandu-o bine cu farina de carbuni aprinsi, devine éراسi buna de beutu, carbunii absorbindu gazurile puturóse din apa. — Punendu in localitati umede farina de carbuni (de lemn), aburii umedi voru disparé, absorbiti fiindu si ei de acésta farina. Carbunii adeca suntu corpuri fórte poróse, cu o multíme de parieti interni si externi, cari déca s'aru pune langa olalta, aru dá unu planu seuu o suprafacia de o miá de ori mai mare, de cumu este loculu ocupatu de respectivulu carbune. De aici se explica adhesiunea loru cea mare, mai mare decâtu expansivitatea gazurilor seuu adeca decâtu tendinti'a loru de a se estinde; de aici se explica capacitatea loru de a absorbi in sene gasurile si colorile fluiditatiloru. Acésta specia de adhesiune se numesce absorbtione.

Aplicari practice: Murs'a, din carea se face sacharulu, e galbina; spre a o albi, se punu in ea carbuni de ósa. Vinulu mucedu se póte restaurá, punendu in elu farina de carbuni. Totu asia se urméza cu fructele mucedu (gráu, secara etc.) Si lucrurile de fieru se conservéza in farina de carbuni.

5. Punendu intr'unu pocalu cu apa o bucata de sare ori de sacharu, acést'a cu incetulu se va topi; ap'a in casulu de ántáiu e sarata, in alu doile dulce. Atunci dicemu, ca sarea etc. s'a desfiintiatu seuu disolvatu. In casulu acést'a sarea nunumai s'a udatu, ci ea si-a perdutu cohesiunea cu totulu: de fiacare atomu de sare s'a legatu unu atomu de apa. Va se dica, aici adhesiunea intre unu corpu fluidu si unulu solidu este atátu de mare, incátu cohesiunea celui din urma a incetatu cu deseversire. Acést'a specie de adhesiune se numesce solutiune (desfiintiare), ér fluiditatea, carea desfiintieza unu corpu solidu, se chiama midilocu de solutiune.

Multe lucruri se desfiintieza in apa; materiile resinóse inse nu se potu desfiintiá in apa, ci in spirtu. Alte materie éراسi, precumu carbunii, cremenea, pu-

tiós'a etc. nu-se potu desfintiá nici decátu, suntu nesolubile.

O fluiditate nu pôte desfintiá dintr'o materia decátu o anumita cantitate; dupa aceea ori câtu amu mai adauge din materi'a cutare, ea remane nedesfintiata. Atunci dicemu, ca fluiditatea e saturata.

De multe ori aceeași fluiditate, fiindu calda, pôte desfintiá o cantitate mai mare dintr'unu corpu solidu, decátu fiindu rece; asia d. e. rufele si pielea se spala mai bine in apa calda, decátu in apa rece. Alte corpuri, precumu sarea, se desfintiéza totu asia de bine in apa rece, cá si in apa calda.

Tornandu intr'unu vasu apa si alcoolu seau spirtu curatu si scuturandu ambe fluiditatile bine, ele se mesteca asia, incátu dau o singura fluiditate omogena, desi alcoolulu, findu mai usioru, ar trébuí se innóte deasupra apei. Caus'a e éراسi adhesiunea, carea e mai puternica decátu greutatea unui corpu si astfeliu provóca o impreunare de atome mai grele si mai usióre. Acést'a specia de adhesiune se dice mestecatura seau mixtura. Mixtura este d. e. si impreunarea aerului atmosfericu cu aborii din apa.

Esplicati acumu urmatóriele fenomene: Tornandu dintr'unu vasu plinu, carele prin urmare nu se pôte plecá multu, fluiditatea va curge pe langa parietele din afara a vasului, seau adeca se va prelinge; pentru ce? Cumu se facu vasale respective la gura, cá se nu-se prelinga? (cu gardina data in afara seau chiar cu unu gruiu ascutitu). Doi cruceri udi se tienu de olalta; pentru ce? Pentru ce ap'a nu se prinde de penele gâscoloru? Pentru ce ungemu calçiamintele si hamurile de piele cu unsóre? Pentru ce instrumentele de fieru, unse fiindu cu oleu, nu ruginescu? Olarii si caramidarii 'si uda manile si formele de lucru cu apa; pentru ce? Sapunulu se pôte taiá mai bine cu unu cutitu udu si caldu; pentru ce? Panur'a si lan'a, inainte de a le colorá, trebue spalate bine; pentru ce? Unele insecte fugu pe faciá apei, fora a se cufundá; pentru ce? Pe chartia unsurósa nu-se pôte scrie cu tinta; pentru ce?

Nota. Cá se profitamu la spatiu, lasámu intrebarile in judecat'a fiacarui invetiatoriu; esemple amu datu in numerii precedenti.

Varietati.

(Personalía.) Consistoriulu metropolitanu gr.-or. romanu, incheiandu-si Joi la 17/29 Martísioru a. c. sesiunea din anulu acést'a, Ilustritatea Sa D-lu Episcopu Popasu a plecatu inca in aceea dí catra eparchi'a sa, ér Ilustritatea Sa D-lu Episcopu Metianu a mai remasu si Vineri in Sábiiu spre a participá la adunarea generala a „Albinei“, fiindu P. S. S. unulu din vicepresiedintii directiunei acéstui institutu.

(„Albin'a“), institutu de creditu si de economie, a decisu la adunarea ei din septeman'a trecuta, cá pentru anulu espiratu dividend'a se fia cá si in celalaltu anu 9 fl. (pentru o actiune de 100 fl.); pre langa

acést'a a votatu societátiloru de lectura a studentiloru romani din Clusiu, Pest'a, Vien'a si Cernauti câte 50 fl., ér arsiloru din Sabesiulu de susu 100 fl.; alti 44 fl. i va distribuí directiunea pe scopuri filantropice in locu.

(Degenerare.) In „Scól'a Romana“ Nr. 5 din anulu trecutu amu amintitu la unu locu, ca in cerculu Turdei la recrutarea din acelu anu din 300 de tineri conscrisi pentru militia se potura asentá numai 6 insi. Acumu cetimu in „Kelet“, ca in cetatea Clusiu din 600 chiamati la asentare pentru anulu acést'a au fostu buni numai 50 insi seau adeca cam 8%, incátu nici contingentulu de 59 recrute nu-se potú completá.

(Demoralisare.) Mai multe foi magiare li spunu, ca dela anulu 1868 pana in 1876 s'au nascutu in Ungari'a 250.000 copii nelegiuiti seau spuri.

(O vitié cu lapte.) Profesorulu Leho din Brusel'a scrie in „Annales méd. vétér.“, ca la o vitié de rasa holandeza pulp'a a inceputu a se desvoltá indata in adou'a luna dupa fetare, din cauza ca vitiéu'a se invetiase a suge la titiele ei proprie. Candu vitiéu'a erá de 6 luni, pulp'a incepú a se implé de lapte si proprietariulu prinse a o mulge. Acumu (la finele anului 1876), dice profesorulu Leho, vitiéu'a e de 11 luni, a remasu fórté indereptu in desvoltarea ei corporala, este fórté hitiána, dà inse 4½ litri de lapte, care nu-se deosebesce de laptele vacii decátu prin aceea, ca e mai apetosu, adeca mai slabu.

(Poporatiunea Cislaitaniei), seau adeca a tieriloru reprezentate in consiliulu imperialu din Vien'a, in an. 1869 a fostu 20,217.531 si impreuna cu armat'a activa 20,394.980, ér la finele anului 1876 — 21,565.435 persóne. Populatiunea Translaitaniei seau a tieriloru de sub corón'a Ungariei a fostu la a. 1870 — 15,174.195 persóne.

Avisu.

Cu numerulu viitoriu se incheia patrariulu I din „Scól'a Romana“; binevoiesca deci toti acei domni prenumeranti, cari suntu in restantia cu costulu abonamentului, a se achitá in totu casulu incai pe patrariulu acést'a, cá se ne potemu face si noi detorinti'a faciá de tipografia. „Divide et impera“. Acésta devisa a imperatului Octavianu are deplina valóre si in punctulu acést'a; abonamentulu impartitu in patru rate se raspunde mai usioru.

Cu ocasiunea acést'a aducemu la cunoscienti'a onorabililoru nostri lectori, ca din „Scól'a Romana“ pe anulu curentu mai avemu inca vre-o 50—60 de esemplarie complete, prin urmare mai potemu primí prenumeratiuni cu toti numerii chiaru dela inceputulu anului. Rogamu pre onorabili lectori a lucrá in cerculu influintiei loru, cá se potemu desface si acestu restu de esemplarie.

Asemenea mai avemu esemplarie complete si din anulu trecutu, si observamu, ca amu redusu pretiulu unui esemplariu brosiuratu la **patru fiorini bani gata.**

Redactiunea „Scólei Romane“.